Omgevingsprogramma
Begraafplaatsen 2027

Gemeente Borger-Odoorn

Gemeente Borger-Odoorn

Begraaf-plaatsen zijn bijzondere plekken voor de inwoners van onze gemeente.

Inhoudsopgave

1. Inleiding ... 5
1.1 Waarom dit Omgevingsprogramma? ... 5
1.2 Leeswijzer ... 5
1.3 Afbakening Scope ... 5
1.4 Samenhang met lokale regelgeving begraafplaatsen ... 5
1.5 Positie binnen de Omgevingswet ... 5
1.6 Wet Bestemming Lichaam van Overledenen (Wblo) ... 6

2. Ontwikkelingen en kaders Omgevingsprogramma ... 6
2.1 Terugblik afgelopen beleidstermijn ... 6
2.2 Veranderende behoeftes vanuit de samenleving ... 9
2.3 Toekomstige LOB: van begraafplaats naar gedenkpark ... 10
2.4 Vergrijzing in Borger-Odoorn ... 6
2.5 Marktwerking in de regio ... 9
2.6 Continueren en innoveren als vertrekpunt ... 10

3. Dienstverelning ... 11
3.1 Begraafplaatsen transformeren tot gedenkparken ... 11
3.2 Nieuwe inkomstenbronnen en verdienmodellen ... 12
3.3 Gedenkplek levenloos geborenen jonger dan 24 weken ... 16
3.4 Begraven levenloos geborenen zonder grafrecht ... 16
3.5 Uitgifte van gedenkblaadjes en herinneringsplaatjes ... 18
3.6 Asbestemmingen in een groen decor ... 20
3.7 Potenties voor natuurgraven ... 11
3.8 Gedenkbomen als grafbedekking ... 12
3.9 Herinneringsbomen voor bijzondere levensgebeurtenissen ... 16
3.10 Faciliteren 'Regelen bij leven' ... 16
3.11 Actief stimuleren verlengingen ... 18
3.12 Voorlopen bij begrafenissen ... 20
3.13 Nieuwe vormen van bestemmen van overledenen ... 16
3.14 Gemeentelijke uitvaarten ... 18
3.15 Herziening tarieven dienstenaanbod ... 20

4. Inrichting en beheer ... 23
4.1. Aanpassing inrichting huidige begraafplaatsen ... 23
4.2. Herinrichten voor natuurgraven ... 27
4.3 Ruiming van vrijgekomen graven ... 16
4.4 Plaatsing voorzieningen herinneringsplaatjes ... 16
4.5 Duurzaam hergebruik vrijkomende grafdekking ... 18
4.6 Ontwikkelingen onderhoud begraafplaatsen ... 20
4.7 Graven met curtuurhistorische waarden ... 16
4.8 Graven voor onbepaalde tij zonder rechthebbende ... 18
4.9 Calamiteitenterrein ... 20

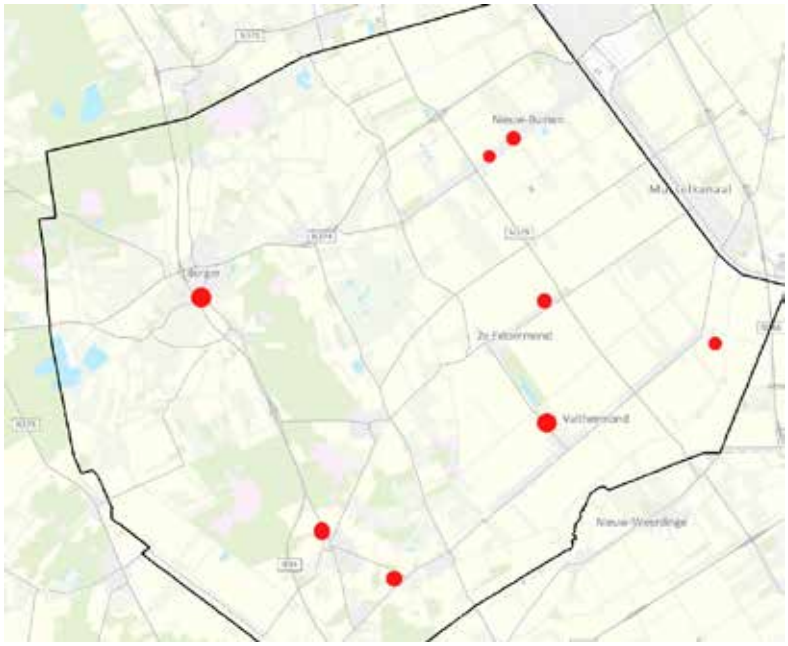
5. Organisatie ... 28
5.1 Huidige bedrijfsvoering ... 28
5.2 Beheerder gedenkparken en begraafplaatsen ... 30
5.3 Begraafplaatsadministratie ... 28
5.4 Digitaliseren dienstverlening begraafplaatsen ... 30
5.5 Actualisatie werkprocessen en functiebeschrijvingen ... 28
5.6 Kennis en scholing van medewerkers ... 30

6. Communicatie ... 35
6.1. Voorlichting en promotie begraafplaatsen ... 36

Inhoudsopgave vervolg

7. Financiële uitvoering 37
7.1 Kostendekkendheid 37
7.2 Voorzieningen 38
7.3 Herziening kostenplaats onderhoud begroting 37
7.4 Eenmalige Investeringen 38
7.5 Uitvoeringsagenda 38

8. Bijlagen 39
A Beschrijving participatieproces 39
B Uitkomsten participatieproces 44
C Graven en asbestemmingen, aanbod per begraafplaats 45

1. Inleiding

1.1 Waarom dit omgevingsprogramma?

Iedere begraafplaats heeft zijn eigen historie en unieke uitstraling. Het zijn bijzondere plekken voor de inwoners van onze gemeente. Het huidige begraafplaatsenbeleid is van toepassing op de gemeentelijke begraafplaatsen en dateert uit 2008. De beheerverordening begraafplaatsen is geactualiseerd in 2012. De behoeftes vanuit de samenleving veranderen.
Landelijk, en ook in Borger-Odoorn, is een trend zichtbaar dat het aandeel traditioneel begraven terugloopt. Dit heeft impact op de toekomstbestendigheid van de begraafplaatsen en vraagt om een herziening van het huidige beleid. Met het voorliggende Omgevingsprogramma Begraafplaatsen 2027 wordt hier invulling aan gegeven.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 1 leest u een inleiding op het Omgevingsprogramma begraafplaatsen en de samenhang met gemeentelijke regelgeving en landelijke wetgeving.
Hoofdstuk 2 beschrijft de relevante ontwikkelingen en kaders van dit omgevingsprogramma.
Hoofdstuk 3, 4 en 5 worden achtereenvolgens de belangrijkste veranderingen in de dienstverlening, beheer en inrichting en de organisatie beschreven. De communicatie en financiele uitvoering komt aan bod in hoofdstuk 6 en 7. Daarnaast bevat het Omgevingsprogramma Begraafplaatsen drie bijlagen: de beschrijving en de gedetailleerde uitkomsten van het participatieproces wat is doorlopen en het aanbod per begraafplaats.

1.3 Afbakening scope

De gemeente Borger-Odoorn telt acht gemeentelijke begraafplaatsen in de kernen Borger, Valthermond, Valthe, Odoorn, 2e Exloërmond en Nieuw-Buinen. Daarnaast is er nog een particuliere begraafplaats in Drouwenerveen, een katholieke begraafplaats in Zandberg en een Joodse begraafplaats in Borger.
De scope van dit omgevingsprogramma omvat de gemeentelijke begraafplaatsen in onze gemeente. Het heeft een minimale looptijd van 10 jaar. Na deze periode is duidelijk of de maatregelen succesvol zijn geïmplementeerd, het gewenste effect hebben of bijsturing nodig is.

1.4 Samenhang met lokale regelgeving begraafplaatsen

Een nieuw *Omgevingsprogramma Begraafplaatsen 2027* vraagt gelijktijdig ook om een actualisering van de beheerverordening en nadere regels voor begraafplaatsen. Uitgangspunt is een beheerverordening op hoofdlijnen en een verdere detaillering in de nadere regels. Het voordeel daarvan is dat aanpassingen in een snel veranderende samenleving snel verwerkt kunnen worden omdat ze slechts een collegebesluit vragen. Het aanbod per begraafplaats (bijlage C) wordt daarin opgenomen. Verder vraagt de tarieventabel van de verordening op de heffing en invordering van de lijkbezorgingsrechten aanpassingen met betrekking tot de verbrede dienstverlening en een vereenvoudigde structuur.

1.5 Positie binnen de Omgevingswet

Dit omgevingsprogramma geeft voor het beheer van begraafplaatsen uitvoering aan de gemeentelijke ambities voor een duurzame, toegankelijke en kwalitatief goede fysieke leefomgeving en dienstverlening. Binnen het programma voor de transitie van de Omgevingswet, werkt de gemeente toe naar een samenhangende beleidscyclus, waarin de omgevingsvisie richting geeft en omgevingsprogramma's de beleidsdoelen verder uitwerken. De precieze programmastructuur wordt de komende periode verder ontwikkeld. Dit programma krijgt daarin op termijn een passende plek binnen een breder omgevingsprogramma.

Waar keuzes uit dit programma, alsook de nieuwe beheerverordeningen en nadere regels voor begraafplaatsen, doorwerking vragen in regels voor de fysieke leefomgeving, worden deze betrokken bij de verdere ontwikkeling van het omgevingsplan. Strategische beleidsuitgangspunten uit dit programma worden overgenomen in de omgevingsvisie bij de eerstvolgende actualisatie.

1.6 Wet bestemming lichaam van overledenen (Wblo)

Naar verwachting zal er in 2027 of 2028 nieuwe landelijke wetgeving komen ter vervanging van de Wet op de lijkbezorging, de Wet bestemming lichaam van overledenen (Wblo). Ook die wetswijziging kan op termijn een verdere actualisering van de beheerverordening en nadere regels vragen. Dat kan gecombineerd worden met de eerdergenoemde vereiste overheveling van een deel van de beheerverordening naar het omgevingsplan.

De begraafplaats van de toekomst is uitnodigend en multifunctioneel

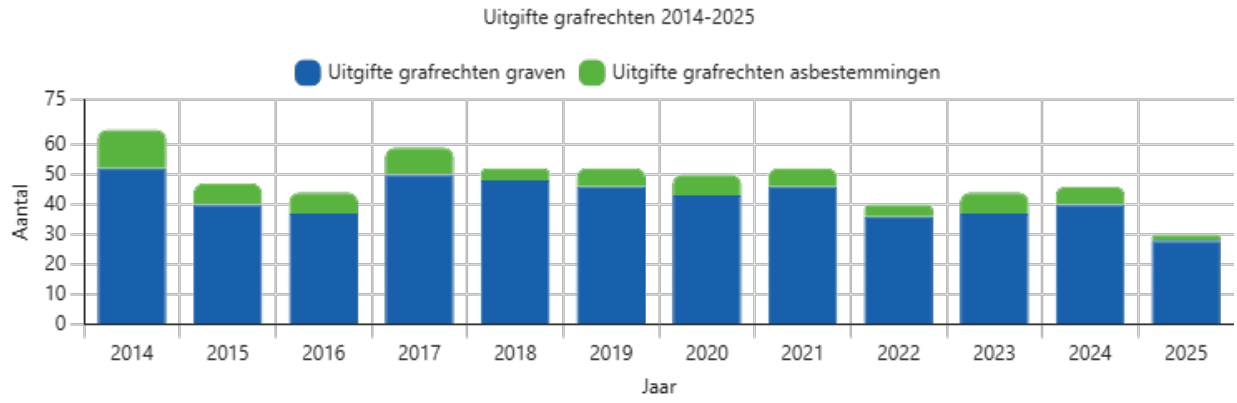
2. Ontwikkelingen en kaders omgevingsprogramma

2.1 Terugblik afgelopen beleidstermijn

De afgelopen jaren is er uitvoering gegeven aan het ruimingbeleid en zijn veel begraafplaatsen, tot tevredenheid van inwoners en uitvaartverenigingen, opgeknapt in navolging op de inrichtingsvisie begraafplaatsen uit 2010. Verder is er een nieuwe urnentuin aangelegd in Borger om de capaciteit voor asbestemmingen uit te breiden en nieuwe mogelijkheden te introduceren. De begraafplaatsen voldoen aan het door de raad vastgestelde CROW-kwaliteitsniveau A.

2.2 Veranderende behoeftes vanuit de samenleving

De wensen vanuit de samenleving zijn veranderd en de uitvaartbranche beweegt hierin mee. Denk aan de opkomst van natuurbegraafplaatsen, de verschuiving van begraven naar cremeren en de mogelijkheid om straks te kiezen voor nieuwe technieken zoals alkalische hydrolyse. Hoewel het sterftecijfer stijgt als gevolg van de vergrijzing neemt landelijk, en ook in Borger-Odoorn, het aandeel 'traditioneel' begraven af. In onze gemeente is ten opzichte van 2014 een afname van circa 50% te zien in de uitgifte van nieuwe grafrechten. Een zorgelijke ontwikkeling.

2.3 Toekomstvisie LOB: van begraafplaats naar gedenkpark

De Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen (LOB) heeft in 2020 een onderzoek laten uitvoeren naar de toekomstperspectieven voor begraafplaatsen. Een belangrijke conclusie is dat de begraafplaats van de toekomst een uitnodigend en multifunctioneel gedenkpark is. Een plaats waar overledenen worden begraven of hun as wordt bijgezet. Een plek waar mensen overledenen kunnen herdenken, maar ook kunnen genieten van de natuur en de cultuur-historische waarden. Ook een plek waar mensen, jong en oud, elkaar kunnen ontmoeten voor gezamenlijke herdenkingsbijeenkomsten of andere sociale of educatieve groepsactiviteiten.

2.4 Vergrijzing in Borger-Odoorn

Gezien demografische ontwikkelingen zal het sterftecijfer de komende decennia sterk toenemen. In Borger-Odoorn is die trend ook merkbaar.
Deze ontwikkeling biedt ook kansen voor extra inkomsten. Zelfs bij een gelijkblijvend marktaandeel valt een flinke toename te verwachten van het aantal verrichtingen en de bijbehorende inkomsten, ook ten aanzien van groei van het aantal asbestemmingen, mits tijdig ingespeeld wordt op hedendaagse behoeften zoals bijvoorbeeld natuurbegraven.

2.5 Verduurzaming op begraafplaatsen

Het verduurzamen van begraafplaatsen en van de dienstverlening is een actueel thema. Uit een LCA-onderzoek van DELA (voorjaar 2024) blijkt dat begraven met traditionele grafmonumenten het minst duurzaam is van alle lijkbezorgingsmogelijkheden. Begraven worden in een natuurgraf is het meest duurzaam, gevolgd door elektrisch cremeren, alkalische hydrolyse (resomeren) en cremeren met een gasoven. Met het stimuleren van groene grafbedekkingen, asverstrooiing via een schaal met een opvangkelder, duurzame lijkomhulsels en extensiever groenbeheer kunnen belangrijke stappen gezet worden in de verduurzaming. Voor veel inwoners in Borger-Odoorn is duurzaamheid nog niet leidend in keuzes die worden gemaakt, wel wordt dit thema steeds belangrijker onder met name jongeren en mensen van middelbare leeftijd. Ter bewustwording van de gebruikers van de begraafplaatsen en de uitvaartondernemers komt de nadruk te liggen op voorlichting en verinnerlijking van duurzaamheidsbesef.

2.6 Marktwerking in de regio

Begraafplaatsen zijn sterk afhankelijk van marktwerking. Een extra crematorium of natuurbegraafplaats in de regio heeft direct consequenties voor de dienstverlening en het aantal verrichtingen op de gemeentelijke begraafplaatsen. Bepalend daarbij zijn met name de hoogte van de tarieven, de uitstraling van de begraafplaatsen, bekendheid met het dienstenaanbod en de mogelijkheid om nabestaanden te ontzorgen qua onderhoud en kosten in de toekomst. Private marktpartijen besteden over het algemeen meer geld aan promotie en marketing en zijn daardoor zichtbaarder. De natuurbegraafplaats Hillig Meer in Eext is daarvan een regionaal voorbeeld. De belangrijkste crematoria waar de inwoners van de gemeente Borger-Odoorn gebruik van maken zijn die in Assen, Emmen en Stadskanaal. Voor de gemeente Borger-Odoorn betekent marktwerking dat er voor de gemeentelijke begraafplaatsen concurrentie is met natuurbegraafplaatsen en crematoria in de regio. De enige mogelijkheid voor de gemeente Borger-Odoorn om marktaandeel terug te winnen of op zijn minst te stabiliseren is om begraven en asbestemmingen aantrekkelijker en betaalbaar te houden.

2.7 Participatie als bouwsteen

Een herijking van het huidige beleid is gezien de maatschappelijke ontwikkelingen en de veranderende behoeften van inwoners op zijn plaats. Hiervoor zijn inwoners, raadsleden, uitvaartverenigingen, kerkgenootschappen en uitvaartondernemers intensief betrokken en bevraagd over actuele thema's en ontwikkelingen middels fysieke bijeenkomsten en een enquête. Een beschrijving van het participatieproces en de gedetailleerde uitkomsten zijn terug te vinden in *bijlage A en B*.

Uitkomst van de participatie is dat er breed draagvlak is voor verbreding van de dienstverlening. Met name voor natuurgraven op de begraafplaatsen en de keuzemogelijkheden voor asbestemmingen. Er is ook steun om meer keuzes aan te brengen qua dienstenaanbod, zoals flexibele begraaftijden, ruimere graftermijnen, vrijheid in keuze van de plek en de mogelijkheid voor herinneringsplaatjes (nagedachtenisplaatjes). Dit sluit aan bij de landelijke en regionale ontwikkelingen in de uitvaartbranche en de behoeften van de inwoners. Verbreding van de dienstverlening en daarmee nieuwe inkomsten genereren is ook van groot belang om de begraafplaatsenbegroting op een aanvaardbaar peil te houden en de begraafplaatsen toekomstbestendig te maken.

Ander uitkomsten uit het gehouden onderzoek leren dat inwoners grote waarden hechten aan de ligging van een begraafplaats in eigen dorp en het openhouden van alle begraafplaatsen. Ook behoud van de historie op een begraafplaats is belangrijk voor veel mensen. Daarnaast wordt waarde gehecht aan een groene begraafplaatsen met bomen en ruimte voor de natuur zolang dit niet ten koste gaat van de begaanbaarheid van looppaden.

2.8 Continueren en innoveren als vertrekpunt

Uitgangspunt van het *Omgevingsprogramma Begraafplaatsen 2027* is het openhouden van alle begraafplaatsen. Een aantal toekomstscenario's voor de begraafplaatsen zijn in het participatieproces nader toegelicht en verkend. Op hoofdlijnen zijn een vijftal denkbare scenario's verkend:

1. **Continueren:** Alle begraafplaatsen in stand houden op de huidige wijze, en jaarlijkse tekorten op de exploitatiebegroting accepteren. De gemeente blijft de begravingen uitvoeren evenals algemeen onderhoud. De uitgifte van natuurgraven op alle begraafplaatsen kan mogelijk op korte termijn de tekorten verminderen. Wel moet een deel van die inkomsten opgenomen worden in een voorziening voor algemeen onderhoud, het nakomen van aangegane lange termijn verplichtingen.
2. **Sluiten:** Begraafactiviteiten concentreren in één kern (Borger), waarmee voldaan wordt aan wettelijke verplichtingen en de overige begraafplaatsen sluiten voor nieuwe begravingen en (op termijn) opheffen. Op langere termijn is dit een effectieve methode om kosten te reduceren, maar deze aanpak zal op de korte termijn bezwaar en onrust opleveren in de kleinere kernen. Overigens moet bij sluiting en opheffing een begraafplaats de komende 30 jaar nog wel onderhouden worden.
3. **Opnieuw beginnen:** Eén nieuw en groot gedenkpark met een ruim aanbod aan voorzieningen aanleggen op een centrale en landelijk gelegen plek in de gemeente Borger-Odoorn. Dit betekent dat alle begraafplaatsen sluiten en op de lange termijn opgeheven worden. Ook voor dit scenario geldt dat de komende 30 jaar alle 8 begraafplaatsen onderhouden moeten worden.
4. **Innoveren:** Alle begraafactiviteiten concentreren op circa 2 of 3 begraafplaatsen en deze upgraden tot multifunctionele gedenkparken die voldoen aan hedendaagse behoeften van onze inwoners. De overige begraafplaatsen beschouwen als satellieten van het gedenkpark en openhouden voor nieuwe begravingen, maar wel met een minimaal onderhoudsniveau. De uitgifte van natuurgraven als belangrijkste speerpunt zien.
5. **Participeren:** De gemeente concentreert de dienstverlening op één locatie (Borger) en geeft de andere begraafplaatsen in eigen beheer aan de lokale gemeenschap of uitvaartverenigingen. De gemeente blijft begravingen uitvoeren tegen kostprijs, maar trekt zich volledig terug van het onderhoud. De inwoners van de betreffende kern bepalen samen of ze het onderhoud zelf oppakken of kiezen voor sluiting. De gemeente rekent daarbij op participerende inwoners. In het verleden is een verkenning van dit scenario voor begraafplaats in 2e Exloërmond op niks uitgelopen. Op lange termijn lijkt dit daarom een onwaarschijnlijk scenario gezien de teruglopende beschikbaarheid van vrijwilligers en de afname van leden van uitvaartverenigingen.

Gezien de wensen en behoeften van de participerende inwoners, ondernemers en uitvaartverenigingen wordt gekozen voor het in stand houden van alle gemeentelijke begraafplaatsen, voornamelijk omdat sluiting en op termijn opheffing maatschappelijk (nog) te gevoelig ligt. De focus ligt daarbij op continueren en innoveren waar mogelijk. De andere scenario's zijn zodoende niet verder uitgewerkt en doorgerekend.

3. Dienstverlening

3.1 Begraafplaatsen transformeren tot gedenkparken

Twee begraafplaatsen krijgen de functie van gedenkpark, begraafplaatsen waar een verbrede hedendaagse dienstverlening centraal staat. Het betreft gedenkpark Borger en gedenkpark Nieuw-Buinen 32 (Kerklaan), begraafplaatsen in de grootste twee kernen van onze gemeente. Niet alle genoemde functies behorend bij een gedenkpark zullen direct opgepakt worden, maar de intentie is om daar stapsgewijs wel ruimte voor te bieden. Zo kan onder andere een koppeling gemaakt worden met de uitvoeringsagenda BIOR (Bewegen in de Openbare Ruimte), waarin gezocht wordt naar mogelijkheden om ontmoeten, bewegen en samenkomen te stimuleren. Ontmoeten en samenkomen vraagt samenwerking met de uitvaartverenigingen die eigen aula's in beheer hebben.

3.2 Nieuwe inkomstenbronnen en verdienmodellen

Bij het niet kostendekkend zijn van de begraafplaatsexploitatie kiezen gemeenten vaak voor verdere kostenbesparingen en/of hogere tarieven. Hiermee komt de aantrekkelijkheid van de begraafplaats en de betaalbaarheid van de dienstverlening voor inwoners steeds verder onder druk te staan. De concurrentiepositie verslechterd met als risico een negatieve neerwaartse spiraal in het aantal diensten en de daaraan gerelateerde inkomsten.
Uitdaging is om nieuwe diensten aan te bieden en de tarieven concurrerend te houden.

Bij verbreding van de dienstverlening zet de gemeente zich in voor:

- Natuurgraven zonder of met beperkte natuurlijke grafbedekking op de gedenkparken en alle begraafplaatsen voor een eeuw (100 jaar).
- Algemene graven in de vorm van een 'sober en goedkoop' graf met uitsluitend een kleine duurzame grafbedekking voor een termijn van maximaal 10 jaar op de gedenkparken en alle begraafplaatsen met uitzondering van Valthe
- Meer keuzemogelijkheden in uitgiftetermijnen (10 jaar of een veelvoud van 10 jaar met een maximum tot 100 jaar) voor alle gedenkparken en begraafplaatsen
- Meer keuzemogelijkheden in verlengingstermijnen (5 jaar of een veelvoud van 5 jaar met een maximum van 50 jaar) voor alle gedenkparken en begraafplaatsen
- Uitbreiding keuzeopties voor asbestemmingen, zoals (natuur)urnengraven en taludnissen op kleinschalige groene plekken en asverstrooischalen.
- Aanbieden van herinneringsplaatjes voor een periode van 20 jaar voor overledenen van geruimde graven, asverstrooiing en natuurgraven op alle gedenkparken en begraafplaatsen
- Aanbieden van gedenkblaadjes in een gedenkboom voor overleden baby's jonger dan 24 weken voor een periode van 30 jaar, voorlopig alleen op de begraafplaats in Odoorn
- Aanbieden van gedenkbomen op de gedenkparken. Nabestaanden kunnen daar zelf een gedenkboom planten aan het hoofdeinde van het graf of op een gedenkplek zonder graf. De geborgde plaatsingstermijn is 50 jaar.
- Aanbieden van herinneringsbomen op de begraafplaats Nieuw-Buinen 42 op speciaal terrein. Nabestaanden kunnen daar zelf een boom planten ter herinnering aan een bijzondere levensgebeurtenis.

3.3 Gedenkplek levenloos geborenen jonger dan 24 weken

Baby's die overlijden bij een zwangerschapsduur van 24 weken of meer vallen onder de Wet op de lijkbezorging. Hiervoor geldt een wettelijke begraaf- of crematieplicht. Voor levenloos geborenen jonger dan 24 weken of levendgeborenen jonger dan 24 weken die overlijden binnen 24 uur geldt dit niet. Hoewel de gemeente de mogelijkheid biedt om ook voor deze doodgeborenen een (regulier) kindergraf uit te geven, kiezen veel ouders hier niet voor gezien de kosten of het feit dat de behoefte aan een fysieke gedenkplek zich pas later openbaart.

Een vaste gedenkplek voor doodgeborenen jonger dan 24 weken zwangerschap biedt veel ouders in dat geval erkenning en troost.

Op de begraafplaats in Odoorn is in 2026 daarom samen met de *Moederraad Drenthe* een gedenkplek gerealiseerd in de vorm van een gedenkboom van cortenstaal waarin kleurrijke gedenkblaadjes opgehangen kunnen. Dit kan kort na het overlijden of bijvoorbeeld pas jaren later. Afhankelijk van de behoefte kan in de toekomst worden overwogen om ook een dergelijke gedenkplek op de gedenkparken Borger en Nieuw-Buinen te creëren.

3.4 Begraven levenloos geborenen zonder grafrecht

De Wet op de lijkbezorging biedt levenloos geborenen jonger dan 24 weken en levendgeborenen jonger dan 24 weken die binnen 24 uur overlijden de mogelijkheid om buiten de wet om te begraven op een plek zonder graf en individuele gedenksteen als een verklaring van de arts overlegd wordt dat het een menselijke vrucht betreft. In Odoorn is er ruimte rondom de gedenkplek om hier in de toekomst invulling aan te geven. Op korte termijn is dit nog niet gewenst, er is nog geen eensgezindheid over het ethische aspect wat hierin meespeelt.

3.5 Uitgifte van gedenkblaadjes en herinneringsplaatjes

De regie voor uitgifte van de gedenkblaadjes en herinneringsplaatjes ligt bij de gemeente. Gedenkblaadjes worden aangeschaft en uitgegeven voor een termijn van 30 jaar op basis van een plaatsingsrecht. De herinneringsplaatjes worden aangeschaft en uitgegeven voor een termijn van 20 jaar op basis van een plaatsingsrecht. De tarieven worden jaarlijks vastgesteld via de verordening op de heffing en invordering van de lijkbezorgingsrechten.

3.6 Asbestemmingen in een groen decor

Ten aanzien van asbestemmingen is er landelijk een trend van verminderde belangstelling voor grote, versteende urnenzuilen of urnenmuren en een toenemende belangstelling voor kleinschalige asbestemmingen in een groen decor. Te denken valt aan taludnissen, urnengraven en natuur-urnengraven. Bekendste voorbeeld is de nieuwe urnentuin in Borger. Ook op andere begraafplaatsen wordt hierop ingezet bij uitbreiding of vervanging van bestaande asbestemmingen.

3.7 Potenties voor natuurgraven

Landelijk genieten natuurgraven een grote belangstelling. Als die ontwikkeling regionaal vertaald wordt, zijn natuurgraven met een lange uitgiftetermijn ook voor de gemeente Borger-Odoorn zeer kansrijk. Belangrijkste motieven bij de keuze voor een natuurgraf zijn een onderhoudsvrije grafbedekking die nabestaanden ontlast van een zorgplicht en betaalplicht bij verlengingen, een lange termijn van het grafrecht, een aantrekkelijk tarief omgerekend per jaar, zelf een grafplek bij leven mogen uitzoeken en in mindere mate bijdragen aan een natuurlijke omgeving met een grotere biodiversiteit.

De gemeente Borger-Odoorn heeft op de begraafplaatsen in Odoorn, Nieuw-Buinen 42, Nieuw-Buinen 32, Valthermond-Oost en Valthermond-West lege velden liggen die voor natuurlijk begraven in aanmerking komen, evenals het bos bij begraafplaats Valthe dat (deels) al een begraafplaatsbestemming heeft. Op de begraafplaatsen Borger en 2e Exloërmond bieden buitenranden mogelijkheden voor natuurgraven. Er zijn verschillende typen natuurgraven denkbaar afhankelijk van de ligging en terreinomstandigheden, te denken valt aan bosnatuurgraven, grasnatuurgraven en bloemnatuurgraven. Er liggen op korte termijn grote potenties die met geringe investeringen te realiseren zijn.

Voor veel inwoners betekent dit dat natuurlijk begraven in 'het eigen' dorp mogelijk is. Bij natuurlijk begraven wordt vaak een (tijdelijke) boomschijf geplaatst en wordt begraven in een kist/lijkomhulsel van uitsluitend afbreekbare materialen. Het gebruik van duurzame lijkomhulsels en duurzame grafbedekkingen wordt geregeld via de beheerverordening en nadere regels. Op de begraafplaats zelf kan vaak nog een klein herinneringsplaatje worden geplaatst op een speciaal hiervoor gemaakte plek.

3.8 Gedenkbomen als grafbedekking

Gedenkbomen voorzien in een behoefte aan levende gedenkmonumenten. Op de gedenkparken in Borger en Nieuw-Buinen 32 wordt de gelegenheid geboden voor een gedenkboom als grafbedekking in combinatie met een natuurgraf. Dit sluit aan bij vergroening van de begraafplaatsen.

3.9 Herinneringsbomen voor bijzondere levensgebeurtenissen

Op begraafplaats Nieuwe-Buinen 42 wordt een deel van de begraafplaats ingericht als herinneringsbos. Dit voorziet in de behoefte om op meerdere momenten en situaties in het leven een boom als herinnering te planten. Te denken valt aan de herdenking van levenloos geboren kinderen, ter nagedachtenis aan overledenen wiens as elders verstrooid is of juist bij de geboorte van een kind. Maar ook voor mensen die een positieve bijdrage willen leveren aan het tegengaan van klimaatverandering (CO_2-compensatie vliegreizen) of biodiversiteitsversterking is er de mogelijkheid om een boom te planten in het herinneringsbos. Een herinneringsbos sluit ook aan bij andere gemeentelijke doelstellingen als CO_2-compensatie, de toepassing van maatregelen voor klimaatadaptatie en biodiversiteitsversterking vanuit de Groenvisie.

3.10 Faciliteren 'regelen bij leven'

Naast reserveren bij leven willen veel langstlevenden van echtparen ook bij leven al verlengen zodat ze zelf een graftermijn kunnen veiligstellen en niet afhankelijk zijn van de nabestaanden. Dit past in de landelijke trend dat veel mensen al bij leven zelf willen beslissen wat er gebeurt na overlijden. Daarbij willen ze nabestaanden ontzorgen van grafonderhoud en verlengingsprocedures. Langere uitgifte- of verlengingstermijnen zijn daarbij vaak een wens. Ook tussentijds verlengen behoort tot de mogelijkheden. Dit is verder uitgewerkt in de beheerverordening en de verordening op de heffing en invordering van de lijkbezorgingsrechten.

3.11 Actief stimuleren verlengingen

Het stimuleren van verlengingen geschiedt door rechthebbende tijdig aan te schrijven, een jaar voor afloop van de graftermijn, en een verlenging aan te bieden. En door na afloop van de graftermijn snel het monument te verwijderen als niet gekozen wordt voor verlenging. Daarmee wordt een duidelijk signaal afgegeven dat zonder verlenging geen grafbezoek meer mogelijk is. Dit zal nabestaanden prikkelen om toch te verlengen en genereert daarmee extra inkomsten. Dit proces is al gestart en wordt voortgezet. Bij niet verlengen komen grafplekken vrij die weer opnieuw uitgegeven kunnen worden, hetgeen ook weer nieuwe inkomsten genereert. Bovendien bespaart het onderhoudskosten van lege grafplekken omdat die duurder zijn in onderhoud dan lege velden.

3.12 Voorlopen bij begrafenissen

De voorloper is de gastheer en aanspreekpunt namens de gemeente en draagt bij aan het versterken van de band tussen burger en overheid. De voorloper voert wettelijke taken uit, neemt het verlof tot begraven in ontvangst (indien dit nog niet digitaal is doorgestuurd) en controleert het registratienummer op document en lijkomhulsel. De voorloper ziet toe op orde en veiligheid, is namens de gemeente toezichthouder op veilig gebruik van de graflift, zelf dichten van graven, kist laten dalen met touwen, conflicthantering tijdens de begrafenis, aangeven looproute, ongewenste betreding van andere graven, etc. Op dit moment loopt een medewerker van de gemeente niet voor bij begrafenissen, maar vanuit de Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen (LOB) wordt het voorlopen sterk gestimuleerd. De gemeente Borger-Odoorn neemt dit als standaardprocedure op in de toekomstige dienstverlening.

3.13 Nieuwe vormen van bestemmen van overledenen

Een nieuwe vorm van lijkbezorging die op korte termijn in de nieuwe Wet op de lijkbezorging toegestaan gaat worden is alkalische hydrolyse, tot recent ook wel resomeren genoemd. Dit betekent nog meer concurrentie met begraven. Alkalische hydrolyse betreft het in een machine oplossen van het fysieke lichaam van een overledene in een kaliumloog oplossing waarbij onder hoge druk en temperatuur een snelle lijkvertering optreedt, binnen 4 tot 8 uur. De resterende botten worden vermalen tot beendermeel, ook wel vaste stof genoemd. Toestemming van deze wijze van lijkbezorging is afhankelijk van een wetswijziging die in 2027 of 2028 verwacht wordt. Bij het gebrek aan een eigen gemeentelijke aula lijkt deze vorm van lijkbezorging geen realistische optie voor de gemeente Borger-Odoorn. Wel staat de gemeente positief ten opzichte van initiatieven om deze nieuwe vorm van dienstverlening te exploiteren vanuit een aula bij een de gemeentelijke begraafplaats.

3.14 Gemeentelijke uitvaarten

Het aantal uitvaarten op kosten van de gemeente is stijgende. In overeenstemming met artikel 20 t/m 22 van de Wet op de lijkbezorging is lijkbezorging primair geen taak van de overheid, maar van de nabestaanden. De burgemeester van de gemeente waarin de overledene zich bevindt is echter wel verplicht de uitvaart te regelen als er geen opdrachtgever voor de uitvaart is. De gemeente Emmen is verantwoordelijk voor het uitvoeren en regelen van alle gemeentelijke uitvaarten in BOCE-verband. Hierover zijn werkafspraken gemaakt. Borger-Odoorn heeft gekozen voor begraving in een algemeen graf op een speciale plek de begraafplaats in Odoorn.

3.15 Herziening tarieven dienstenaanbod

Met de toegenomen mobiliteit zijn onze inwoners minder gebonden aan de eigen woonkern bij de keuze van een begraafplaats. Financiële overwegingen gaan daarbij een grotere rol spelen. Daarom is het van belang om de hoogte van de tarieven kritisch te blijven volgen. Te hoge tarieven leiden tot een negatieve spiraal en verdere daling van het aantal begravingen en dus nog minder inkomsten. Tarieven vragen een marktconforme vaststelling, niet een vaststelling op basis van louter kostenonderbouwing en jaarlijkse inflatiecorrecties of op basis van het aanvullen van begrotingstekorten. Meer omzet met aangeboden diensten tegen een wat lager tarief leidt over het algemeen tot een beter resultaat dan te hoge tarieven en daardoor minder omzet.

Tariefvergelijkingen zijn vooral relevant met aanbieders van andere diensten zoals natuurgraven en crematies, minder met de tarieven van buurgemeenten. Ervaring leert dat als er gekozen wordt voor een reguliere begraafplaats dit altijd de begraafplaats in de eigen gemeente is, tenzij de bereikbaarheid slechter is, het tarievenverschil te extreem is of het dienstenaanbod niet voldoet. De huidige tarieven in Borger-Odoorn zijn in vergelijking met andere gemeenten voldoende marktconform en zijn op dit moment geen reden om naar een andere gemeente te gaan als gekozen wordt voor een traditionele begrafenis. Wel komt vanuit de enquête naar voren dat inwoners het belangrijk vinden dat begraven ook in de toekomst betaalbaar moet blijven.

Andere belangrijke ontwikkeling in het tarievenstelsel is het versimpelen van de legesverordening tot een eenduidige en overzichtelijke tarievenlijst die begrijpelijk en werkbaar is voor inwoners en uitvaartondernemers. De huidige legesverordening omvat 46 verschillende soorten leges. Gelijktijdig met dit omgevingsprogramma wordt de heffing en invordering van de lijkbezorgingsrechten daarom aangepast op de nieuwe dienstverlening en ook vereenvoudigd.

Aanleg urnentuin begraafplaats Borger

4. Inrichting en beheer

4.1 Aanpassing inrichting huidige begraafplaatsen

In 2010 is een *'Inrichtingsvisie begraafplaatsen Borger-Odoorn'* Vastgesteld. Deze visie vraagt 16 jaar later enkele aanpassingen met betrekking tot een nieuwe ruimtelijke visie en veranderde behoeften, zoals duurzaam beheer, versterken biodiversiteit en nieuwe wensen van gebruikers. Concreet betekent dit velden en rijen herinrichten voor nieuwe grafsoorten zoals natuurgraven, nieuwe vormen van asbestemmingen, uitgifte van gedenkblaadjes en herinneringsplaatjes, aangepast beheer en algemeen onderhoud, alsmede lange termijn beheer van funerair erfgoed.

Ter voorkoming van te veel lege grafplekken in bestaande rijen en velden (gatenkaas-patroon) en een te grote diversiteit aan grafbedekkingen in bestaande rijen zijn weloverwogen keuzes wenselijk ten aanzien van nog uit te geven velden en rijen en de daaraan verbonden voorwaarden. De hedendaagse behoeften zijn niet alleen gericht op soorten graven en asbestemmingen, maar ook op keuzemogelijkheden in sfeervelden waar begraven kan worden. Dit betreft zogenaamde themavelden met een natuurlijke uitstraling en hoge biodiversiteitswaarden zoals bijvoorbeeld bloemrijke velden, urnentuinen, historische velden, en verschillende soorten natuurgraven (boom-, gras-, bloemnatuurgraven).
Aan ieder sfeerveld kunnen specifieke voorwaarden verbonden worden.

4.2 Herinrichten voor natuurgraven

Begraafplaats Valthe krijgt als hoofdbestemming natuurbegraven in een bosrijke omgeving. Aan de achterzijde van de begraafplaats, en in een latere fase ook de beide flanken, worden kronkelende natuurpaden aangelegd. De overige begraafplaatsen blijven hun huidige functies behouden en worden uitgebreid met het aanbieden van natuurgraven. Het betreft de begraafplaatsen in Odoorn, Valthermond Oost, Valthermond West, 2e Exloërmond en Nieuw-Buinen-42. In totaal is er ruimte voor uitgifte van minimaal 1300 natuurgraven verspreid over alle begraafplaatsen.

4.3 Ruiming van vrijgekomen graven

Bij het aflopen van grafrechten worden vrijkomende graven geruimd als onderdeel van een actief ruimingsbeleid. Het ruimen van een graf kan in twee fasen plaatsvinden, eerst bovengronds en later ondergronds.

- **Fase 1:** Door snel bovengronds te ruimen, binnen een maand na afloop van de termijn, stimuleer je verlengingen. Als grafbedekkingen te lang blijven liggen wordt de indruk gegeven dat ook zonder verlenging de grafbedekkingen wel in stand blijven.
- **Fase 2:** Het ondergronds ruimen, geschiedt gelijktijdig met het openen van het graf bij een nieuwe begrafenis. Dan kan in 1 werkgang de werkprocessen openen, ruimen en sluiten van het graf plaatsvinden. Dit is veruit de goedkoopste wijze van het ruimen van graven, ook van die van de algemene (kelder)graven. De stoffelijke resten worden overgebracht naar een verzamelgraf.

4.4 Plaatsing voorzieningen herinneringsplaatjes

Nabestaanden hebben ook na de ruiming van een graf of verstrooiing van de as vaak nog behoefte aan een fysieke herinneringsplek.
Met het aanbieden van herinneringsplaatjes voor plaatsing op een algemene gedenkzuil of gedenkobject kan hierop ingespeeld worden. Op verschillende begraafplaatsen wordt hiervoor een voorziening geplaatst op enkele begraafplaatsen is reeds een geschikte plek aanwezig zoals een lijkenhuisje, pergola of urnenmuur.

4.5 Duurzaam hergebruik vrijkomende grafbedekking

In het kader van duurzaam beheer krijgen vrijkomende stenen grafbedekkingen voor zover mogelijk een nieuwe functie, zoals voor hergebruik als monument, bestrating van paden en stapelmuurtjes voor urnennissen of ecologische doelen. Nieuwe afspraken met steenhouwers zijn aan de orde. Onderzocht wordt of via een onderhandse aanbesteding een steenhouwer te contracteren is die kosteloos alle monumenten verwijderd in ruil voor duurzaam hergebruik.

4.6 Ontwikkelingen onderhoud begraafplaatsen

Met het huidige vastgestelde CROW-kwaliteitsniveau A zorgen wij ervoor dat de begraafplaatsen er netjes en verzorgd uitzien. Wij sturen op een afgesproken eindbeeld waarbij technische normen vaak leidend zijn. Een netjes onderhouden begraafplaats heeft een positief effect op populariteit voor een grafplek.

Met het beheer en onderhoud kijken we ook naar de bijdrage die wordt geleverd aan strategische doelen en ambities van de gemeente. Er worden daarbij keuzes in de openbare ruimte gemaakt op basis van de waarden die belangrijk zijn. Een voorbeeld is een gezondere leefomgeving voor mens en dier. Deze ambitie is ook vastgelegd in de Groenvisie en sluit aan op de uitkomsten van het participatietraject. Op veel begraafplaatsen liggen kansen om lege velden of grote grasoppervlakten extensiever te gaan beheren en om te vormen naar bloemrijke grasvelden. Hier is de afgelopen jaren al deels mee gestart op verschillende begraafplaatsen en dit areaal kan de komende jaren verder uitgebreid worden. Daarbij is het belangrijk dat extensiever beheer niet ten koste mag gaan van de begaanbaarheid en bereikbaarheid van graspaden op de begraafplaats.

4.7 Graven met cultuurhistorische waarden

Historische graven zijn van groot belang om te bewaren voor toekomstige generaties. Door middel van inventarisaties door Bureau Funeralia, cultuurhistorische verenigingen en andere vrijwilligers zijn de graven op (enkel) de gemeentelijke begraafplaatsen beoordeeld op historische waarden via een objectief beoordelingssysteem. Dit heeft geresulteerd in een lijst van bijna 800 historische graven. In het verleden is gekozen om deze graven te onderhouden met vrijwilligers voor zover beschikbaar en onder begeleiding van Landschapsbeheer Drenthe en anders te kiezen voor begeleid natuurlijk verval. Inzet met vrijwilligers onder begeleiding van Landschapsbeheer Drenthe is erg tijdrovend en heeft geleid tot enkele kleine successen tot dusver.

De lijst is te uitgebreid om alle graven te onderhouden en leidt tot een toenemende verwaarlozing, een rommelige aanblik en gevaarlijke situaties. Dit is ongewenst en vraagt om een realistische visie en aanpak richting de toekomst. De gemeente Borger-Odoorn gaat in samenwerking met historische verenigingen en heemkundige kringen de huidige lijst daarom terugbrengen tot circa 100 in stand te houden graven. Deze lijst wordt vastgesteld door de gemeenteraad. Geregistreerde vrijwilligersgroepen worden gefaciliteerd om het onderhoud uit te voeren en via fondsenwerving de benodigde kosten te dekken.

De overige graven worden van de lijst historische graven afgevoerd en komen afhankelijk van hun ligging in aanmerking voor begeleid verval of ruiming.

Ter vrijmaking van oude velden kan ook gekozen worden om de meest waardevolle grafmonumenten elders een plek te geven, het samenbrengen van alle monumentale monumenten op een kleine overzichtelijke plaats (per begraafplaats) in de vorm van een historisch archief. Dit vraagt om maatwerk en kan per begraafplaats verschillen.

4.8 Graven voor onbepaalde tijd zonder rechthebbende

In het verleden zijn grafrechten uitgegeven voor onbepaalde tijd. Deze drukken zwaar op de bedrijfsvoering. Door afkoop van het grafonderhoud en door het ontbreken van voorzieningen voor aangegane verplichtingen blijft dit een continue kostenpost op de begraafplaatsenbegroting. Het vervallen laten verklaren van grafrechten die zijn uitgegeven voor onbepaalde tijd zijn ingewikkelde en tijdrovende processen, daarmee ook arbeidsintensief en kostbaar. Afgelopen jaren zijn de onbepaalde tijd graven zonder rechthebbende die in slechte staat verkeren (niet zijnde historisch), na onderzoek, geruimd. Dit om de aanblik van de begraafplaatsen te verbeteren.

Tijdens de participatiebijeenkomsten is gebleken dat veel inwoners belang hechten aan goed verzorgde graven en dat oudere graven die niet meer onderhouden worden geruimd mogen worden als er geen rechthebbende meer geregistreerd is en het geen cultuurhistorisch waardevolle graven zijn.

De gemeente Borger-Odoorn gaat deze graven periodiek ruimen met gebruikmaking van een zorgvuldige procedure. Gedurende een jaar wordt er, na een inventarisatie, een bordje bij het graf geplaatst en een aankondiging in het informatiebord bij de poort met de mededeling dat belanghebbenden zich kunnen melden voor registratie als rechthebbende van het graf. Daarmee gaan ze de verplichting aan om het graf en de grafbedekking goed te onderhouden. Als er zich geen nieuwe rechthebbende meldt wordt na 1 jaar overgegaan tot ruiming van het graf bij gebrek aan bezwaar. De vrijkomende begraafplekken kunnen vervolgens uitgegeven worden voor nieuwe graven.

4.9 Calamiteitenterrein

Gemeenten zijn wettelijk verplicht om in noodsituaties, bijvoorbeeld bij extreme sterfte door een pandemie of ramp, te zorgen voor de bestemming van de overledenen. GGD'en en gemeenten hebben in hun regionale crisisplannen protocollen opgenomen voor het inrichten van noodlocaties. Deze moeten voldoen aan de eisen rondom waterstand, bereikbaarheid en hygiëne. Begraafplaats Nieuw-Buinen-42 heeft voldoende overcapaciteit om deze functie te vervullen.

5. Organisatie

5.1 Huidige bedrijfsvoering

De uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden op de begraafplaatsen en gedenkparken geschiedt in eigen beheer door een viertal medewerkers van de afdeling BORG. Het groot maaionderhoud op een 6-tal begraafplaatsen (Valthermond-West, Valthermond-Oost, Nieuw-Buinen 32 en 42, Odoorn, Borger) wordt uitgevoerd door een externe partij.

De administratie is op dit moment het belangrijkste aanspreekpunt voor inwoners en ook coördinator van de begravingen en asbestemmingen. Ondanks een goede bereikbaarheid per mail en telefonisch kunnen nabestaanden het contact als afstandelijk ervaren. Vaak hebben ze ter plekke behoefte aan een gesprek of antwoord op hun vragen. Het betreft vragen, opmerkingen of verzoeken over het onderhoud, behoefte aan een praatje om verdriet te delen of een luisterend oor bij eenzaamheid. Uit onderzoek blijkt dat vereenzaming sterk toeneemt na het overlijden van een partner en dat de behoefte aan sociaal contact eveneens toeneemt. Diverse begraafplaatsen in het land spelen hier al op in, bijvoorbeeld met nabestaandenbijeenkomsten of het aanbieden van een kopje koffie op de begraafplaats door vrijwilligers die ook de tijd hebben voor een praatje.

Ruimings- en opgravingswerkzaamheden zijn specialistische werkzaamheden die specifieke kennis en vaardigheden vereisen, en ook aangepaste kleding en materieel. Uitbesteden van deze werkzaamheden is voor kleinere begraafplaatsen meestal de beste en goedkoopste optie. Er worden meerjarenafspraken met een aannemer gemaakt, te regelen via onderhandse aanbesteding(en).

5.2 Beheerder gedenkparken en begraafplaatsen

Ter verbetering van het contact met de inwoners (nabestaanden en bezoekers van de gedenkparken en begraafplaatsen) en de uitvoering van wettelijke taken is een beheerdersfunctie van belang. Het betreft medewerkers die namens het college formeel het aanspreekpunt en gezicht zijn voor de bezoekers en nabestaanden, die voorlopen bij begrafenissen als gastheer namens de gemeente, ter controle van het verlof tot begraven en het registratienummer op het omhulsel van de overledene, die asbus plaatsingen uitvoeren, die verantwoordelijk zijn voor toezicht op aannemers, die toezicht houden op het onderhoud van grafbedekkingen en rechthebbenden (laten) aanschrijven bij achterstallig onderhoud) en die daarnaast zelf urgente onderhoudswerkzaamheden oppakken.

Uit het onderzoek 'Toekomst voor begraafplaatsen' van de LOB blijkt dat ondernemende en gastvrije beheerders van cruciaal belang zijn voor toekomstbestendig beheer van begraafplaatsen. Twee buitendienstmedewerkers worden opgeleid tot beheerder gedenkparken en begraafplaatsen.

5.3 Begraafplaatsadministratie

De gravenadministratie en applicatiebeheer is ondergebracht bij een administratief medewerker (32 uur) die bijgestaan wordt door een assistent (formeel 36 uur). Achtervang is voor de administratie van cruciaal belang omdat er dagelijks aanvragen voor begrafenissen kunnen binnenkomen. Gewerkt wordt met het automatiseringsprogramma Key2begraven. De administratie is met de uitgiften vanaf 2005 nagenoeg op orde, maar de administratie van voor 2005 is niet actueel en behoeft een inhaalslag.

5.4 Digitaliseren dienstverlening begraafplaatsen

Vanuit de Rijksoverheid ligt er een taakstelling om binnen enkele jaren alle aanvragen voor diensten digitaal mogelijk te maken. Dit betreft o.a. aanvragen voor begrafenissen en asbestemmingen, vergunningen voor monumenten en verlengingen van grafrechten. De komende jaren ligt er nog een uitdaging om daar verder invulling aan te geven.

5.5 Actualisatie werkprocessen en functiebeschrijvingen

Een efficiënte bedrijfsvoering is gebaat bij duidelijke werkprocessen die voor alle medewerkers van de begraafplaatsen en gedenkparken duidelijkheid verschaffen.
Ook is een heldere taakomschrijving voor alle medewerkers, beheerders, administratie- en buitendienstmedewerkers nodig en de daarbij behorende verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Mandaten dienen schriftelijk vastgelegd te worden.
De bij de werkprocessen behorende brieven en formulieren worden gelijktijdig geactualiseerd en toekomstbestendig gemaakt.

5.6 Kennis en scholing van medewerkers

Voor alle medewerkers van de begraafplaatsen en gedenkparken is het van belang voldoende kennis te hebben van de belangrijkste werkprocessen en de daarbij behorende wetskennis en beleidsbesluiten die eraan ten grondslag liggen. Enkele interne scholingsdagen zijn een efficiënte manier om via maatwerk deze basiskennis eigen te maken en afspraken te maken over een gezamenlijke werkwijze.

Voor de administratiemedewerkers is een verdiepende opleiding Administratiemedewerker begraafplaatsen een gedegen investering en voor de beheerders de opleiding Beheerder begraafplaatsen en gedenkparken.

6. Communicatie

6.1 Voorlichting en promotie begraafplaatsen

Het succesvol exploiteren van de gedenkparken, de begraafplaatsen en de natuurbegraafplaats valt of staat met goede promotie. Regelmatige activiteiten zoals rondleidingen, excursies en evenementen zijn nodig om het aanbod van de nieuwe asbestemmingen en uitvaartmogelijkheden onder de aandacht te brengen. Onmisbare middelen daarbij zijn afzonderlijke folders, publicaties in lokale kranten, gemeentewebsite en het faciliteren van activiteiten door uitvaartverenigingen. Van belang is om alle acties vast te leggen in een meerjarig communicatie- en promotieplan. Kosten kunnen vaak gefinancierd worden uit extra inkomsten van natuurgraven. Investeringen gaan voor de baat uit en verdienen zichzelf terug.

De gemeente Borger-Odoorn gaat oudere inwoners actief informeren over de mogelijkheden op de gemeentelijke begraafplaatsen. Het tijdig reserveren van een grafrecht bij leven wordt gestimuleerd en draagt bij aan het ontzorgen van nabestaanden in een latere fase. Bij een actief ruimingsbeleid is er vooralsnog ruim voldoende begraafcapaciteit.

Lichtjesavond op de begraafplaats Valthermond-West

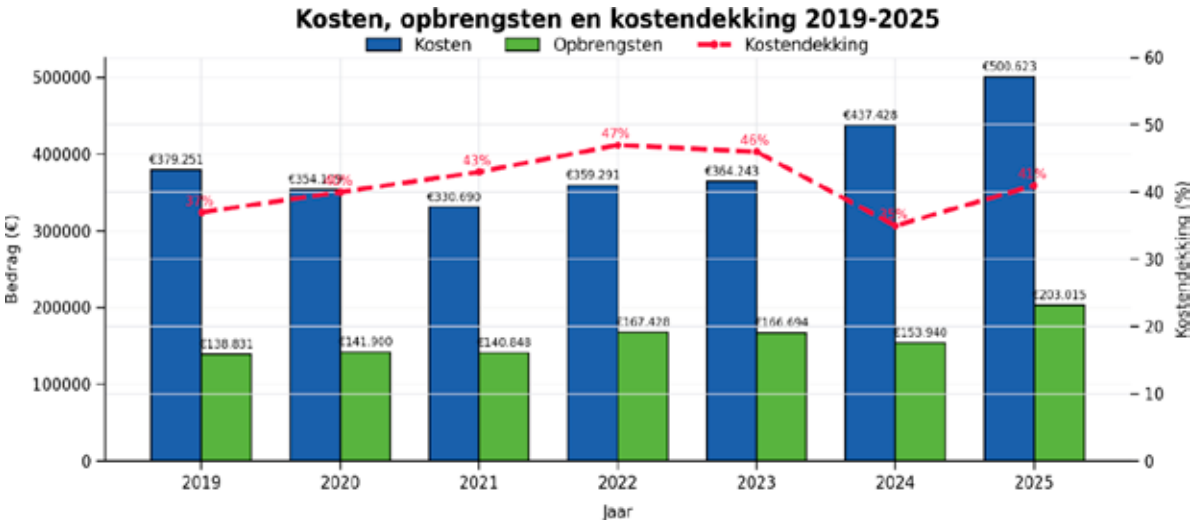
7. Financiële uitvoering

7.1 Kostendekkendheid

De jaarrekening 2025 (Taakveld 7.5 Begraafplaatsen van de BBV) geeft net als voorgaande jaren een negatief resultaat:

Lasten: € 500.623
Baten: € 203.015
Saldo: - € 297.608

Dit resulteerde in 2025 in een kostendekkendheid van 40%. De lasten zijn de laatste 3 jaar sterk gestegen, van € 364.243 naar € 500.623. De stijging van de baten is te danken aan de eerste effecten van een actief ruimingsbeleid. Aflopende grafrechten die worden verlengd zorgen voor extra inkomsten.

Figuur 1: Kostendekkendheid begraafplaatsen Borger-Odoorn 2019-2025

Verbetering van de financiële situatie is te verwachten met de uitgifte van natuurgraven en een ruimer aanbod van graftermijnen en verlengingsmogelijkheden. Het Omgevingsprogramma Begraafplaatsen 2027 zorgt ervoor dat de huidige financiële positie behouden blijft en voorkomt dat deze verder onder druk komt te staan. Met de geringe extra kosten die gepaard gaan met de uitgifte van natuurgraven en een ruimer aanbod aan graftermijnen en verlengingsmogelijkheden, blijft het mogelijk om de begraafplaatsen voor 40-50% te dekken uit de lijkbezorgingsrechten.

Bij een scenario waarbij implementatie van natuurbegraven zeer succesvol blijkt, is een forse stijging van de kostendekkendheid niet ondenkbaar. Een jaarlijkse uitgifte van 50 natuurgraven voor 2 overledenen betekent circa € 300.000 aan extra inkomsten, waarmee het tekort op de begroting grotendeels teniet gedaan wordt. Wel is het belangrijk om dan een deel van de inkomsten, minimaal 25%, onder te brengen in een voorziening voor toekomstig onderhoud.

Verhoging van de tarieven is geen optie omdat het risico van minder nieuwe grafuitgiften toeneemt, met minder inkomsten als gevolg. Door meer omzet te creëren tegen gelijkblijvende of lagere tarieven en met een ruimer aanbod zal de opbrengst uit lijkbezorgingsrechten naar verwachting hoger zijn.

7.2 Voorzieningen

Sinds de wijziging in 2019 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten is er een aparte paragraaf opgenomen waarin gemeenten verplicht worden een aparte begroting op te stellen voor de gemeentelijke begraafplaatsen (*taakveld 7.5*). Bij een niet kostendekkende begroting kan de gemeente een voorziening vormen voor toekomstige verplichtingen.

Jurisprudentie heeft uitgewezen dat in gevallen waarin de jaarlijkse inkomsten nog ruim voldoende zijn om de jaarlijkse kosten te dekken een dergelijke voorziening vooralsnog niet verplicht kan worden. Probleem bij een teruglopend aantal begravingen is dat hier in de toekomst mogelijk niet meer aan voldaan kan worden. Met de verwachte extra inkomsten uit bijvoorbeeld natuurgraven lijkt dit voorlopig nog niet aan de orde voor Borger-Odoorn.

Als de (nieuwe) inkomsten achterblijven en de kostendekking verder terugloopt dan kan de accountant weigeren om de jaarrapportage van de gemeente goed te keuren. Voor heffingen die voorzien in toekomstige verplichtingen, hetgeen bij begraafplaatsen het geval is, moet dan een voorziening worden vastgesteld.

7.3 Herziening kostenplaats onderhoud begroting

Gezien de begraafplaatsen ook een belangrijke openbare parkfunctie hebben valt het te overwegen om het groenonderhoud als grootste kostenpost los te koppelen van de begraafactiviteiten en onder te brengen bij onderhoud openbaar groen. De kosten zullen weliswaar nagenoeg gelijk blijven, maar rusten dan niet meer geheel op de begraafplaatsenbegroting. Begraafactiviteiten kunnen dan makkelijker kostendekkend uitgevoerd worden en er kan makkelijker voldaan worden aan de wettelijke regels voor begrotingen (BBV). Met de verwachte extra inkomsten uit bijvoorbeeld natuurgraven lijkt een verdere daling van de kostendekking voorlopig nog niet aan de orde. Mochten extra inkomsten achterblijven dan kan in de toekomst over worden gegaan tot het stapsgewijs overhevelen van het onderhoud op de begraafplaats naar de begroting Openbaar Groen.

7.4 Eenmalige investeringen

Het succes van natuurlijk begraven is grotendeels afhankelijk van een goede promotie. Structureel is een bedrag van € 10.000 nodig voor jaarlijkse activiteiten. Dit bedrag verdient zich terug bij de uitgifte van 4 natuurgraven.
Het eerste jaar zijn extra investeringen nodig van € 5.000 voor een folder, een extra website, alsmede voor een openingsmanifestatie.

Het gereedmaken van de vakken voor natuurbegraven verschilt per begraafplaats en vraagt een gemiddelde investering van € 10.000 per begraafplaats. Het betreft hoofdzakelijk het verwijderen c.q. aanplanten van afscheidingshaagjes, bomen en beplanting en het plaatsen van zuilen voor herinneringsplaatjes. Voor natuurbegraafplaats Valthe betreft het gereedmaken van een looppad door het bosgedeelte.

7.5 Uitvoeringsagenda

Onderstaand zijn de belangrijkste punten benoemd die worden uitgevoerd na vaststelling van het Omgevingsprogramma Begraafplaatsen 2027.

Wat	Hoe	Wanneer	Kosten (eenmalig)
Actualiseren beheerverordening, leges, nadere regels	College- en raadsbesluit	Na vaststelling omgevingsprogramma	-
Actualiseren werkprocessen	Begraafplaats-administratie i.s.m. extern bureau	Vanaf 2027	-
Kennis en scholing van medewerkers	Opleidingen extern of koppeling aan actualiseren werkprocessen	Vanaf 2027	-
Plaatsen zuilen voor herinneringsplaatjes	Opdracht aannemer	Vanaf 2027	€ 10.000
Herinrichting begraafplaatsen natuurlijk begraven	Opdracht BORG	Vanaf 2027	€ 70.000
Aanpassen historische gravenlijst	Participatieproces met historische verenigingen en uitvaartverenigingen	Vanaf 2027	-
Plan promotie en voorlichting	Folder en website aanpassen plus officiële opening natuurbegraafplaats	Voorjaar 2027	€ 5.000

Bijlagen

A Beschrijving participatieproces

Participatiebijeenkomsten met ondernemers en inwoners
In mei 2025 hebben meerdere evaluatiebijeenkomsten plaatsgevonden met ondernemers en inwoners. In een 2-tal sessies zijn uitvaartondernemers, steenhouwers en uitvaartverenigingen gevraagd mee te denken over de toekomst van de begraafplaatsen. Ook zijn er twee inwonersavonden georganiseerd waarbij inwoners en kerkgenootschappen van de gemeente Borger-Odoorn zijn gevraagd om mee te denken over het huidige voorzieningenniveau en toekomstige wensen. Tijdens deze bijeenkomsten is ook gebruik gemaakt van een bezoek aan een begraafplaats om ter plekke de situaties en knelpunten te bespreken. De inwonersbijeenkomsten zijn bezocht door 24 belangstellenden en daarna is een enquête uitgezet om nog meer duidelijkheid te krijgen over de behoeften van onze inwoners.

Rondgang met de gemeenteraad
In juli 2025 zijn raadsleden uitgenodigd voor een rondgang langs de begraafplaatsen Nieuw-Buinen 32, Valthermond-West en Valthe met als doel hen nader te informeren. De onderwerpen die in dit omgevingsprogramma een plek krijgen zijn in een startnotitie voorgelegd aan de gemeenteraad. Daarbij hebben zij informeel reacties gegeven op de mogelijke beleidswijzigingen en het participatieproces.

Enquête onder inwoners
Er is in het voorjaar van 2026 een enquête uitgezet onder inwoners en kerkgenootschappen in de WiWu en via de website van de gemeente Borger-Odoorn.
De enquête is door 142 inwoners ingevuld.

B Uitkomsten participatieproces

Uitkomsten bijeenkomsten met inwoners

Dienstverlening

- Meer keuzemogelijkheden qua looptijd bij uitgifte en verlenging van graftermijnen zijn wenselijk. Bijvoorbeeld in veelvoud van tien jaar.
- Er is draagvlak voor onderhoudsvrije (natuur)graven, mits duidelijk afgebakend van de 'traditionele' begraafmogelijkheden en met een subtiele overgang. Het karakter van de huidige begraafplaats mag niet worden aangetast. Niet alle plekken zijn namelijk geschikt.
- Huidige begraafplaatsen moeten geen natuurbegraafplaatsen worden, dit is verwarrend. Onderhoudsvrije (natuur)graven op een aparte plek als onderdeel van een huidige 'traditionele' begraafplaats wordt wel mogelijk geacht.
- Een monument voor (kleine) gedenkplaatjes bij ruiming van graven, uitgifte graven zonder monument, verstrooiingen wordt als meerwaarde gezien.
- Er wordt positief aangekeken tegen het aanbieden van as bestemmingen (bijv. urnengrafjes) in een groener en kleurrijk decor met bijvoorbeeld vaste planten. Dit wordt meer gewaardeerd dan grote versteende blokken en zuilen.
- Er wordt verschillend gedacht over een dierenbegraafveld op een gemeentelijke begraafplaats, echter een grote groep vind dit absoluut niet wenselijk en respectvol richting overledenen op onze begraafplaatsen. Kortom dit lijkt geen goed idee.

Terreinonderhoud begraafplaats

- Onderhoud op de begraafplaats hoort netjes te zijn. Over wat netjes is verschillen de meningen. Ecologisch beheer ter versterking van de biodiversiteit kan ook acceptabel zijn zolang de graven goed bereikbaar blijven.
- Onderhoud is de laatste jaren verbeterd, echter het extensief maaionderhoud van grafvelden wordt niet op alle plekken gewaardeerd (met name Odoorn). Hier moet kritisch gekeken worden waar dit, rekening houdend met het aantal bezoekers, wel kan en waar niet kan.
- De begaanbaarheid en bereikbaarheid van de looppaden een belangrijk thema, graven moet bezocht kunnen worden door alle (ook mindervalide) bezoekers. Kort gemaaide graspaden volstaan in veel gevallen wel mits de waterhuishouding op orde is. Halfverharde paden kunnen dan mogelijk uitkomst bieden.

Historische en oude graven

- De waarde van historische graven wordt erkend, maar ook is algemeen de stelling dat er kritisch mag worden gekeken wat nu echt historisch en belangrijk is. Dit i.s.m. de historische verenigingen.
- Grootschalig verval van (historische) monumenten moet worden voorkomen. Dit is geen goed aangezicht voor de begraafplaats, als opknappen niet gebeurd dan liever opruimen wanneer een monument uit elkaar valt. Of belangrijke monumenten bij elkaar zetten op een aparte plek.
- De grootschalige ruimingen van de afgelopen jaren hebben het beeld op veel begraafplaatsen verbeterd, wens is om door te blijven gaan het ruimen van ‘slechte’ onbepaalde tijd graven zonder rechthebbende.
- Aandachtspunt is wel de open plekken in grafvelden die ontstaan. Opvulling is gewenst door nieuwe uitgifte of een andere (groen)invulling.

Communicatie/overige

- Het verder uitbouwen van een begraafplaats als park en ontmoetingsplek wordt als positief gezien, achter wel vraagtekens in hoeverre dit haalbaar is op elke begraafplaats.
- Het zou waardevol als de begraafplaats in een dorp (weer) een centralere plek krijgt in de samenleving en bijvoorbeeld ook jeugd hiermee in contact komt.
- Er wordt wisselend gedacht over het contact met de gemeente, er zijn goede ervaringen maar ook minder goede ervaringen. De gemeente kan meer actief de samenwerking opzoeken met andere partijen.
- Er is een oproep gedaan om een monument o.i.d. te creëren voor het gedenken van levenloos geboren (of vlak na de bevalling overleden) kinderen. Voor kinderen die na een zwangerschap van minder dan 24 weken levenloos ter wereld komen, geldt de Wet op lijkbezorging niet. Dit is traumatisch voor veel ouders. Een gemeenschappelijke gedenkplek zou hierin troost kunnen bieden.
- De promotie van mogelijkheden vanuit de gemeente is beperkt en kan beter. Zeker als er meer keuzes zijn is het belangrijk om nieuwe keuzes duidelijker en breder te communiceren.

Uitkomsten bijeenkomst met uitvaartondernemers

- Meer keuzemogelijkheden qua looptijd bij uitgifte en verlenging van graftermijnen zijn wenselijk. Bijvoorbeeld in veelvoud van tien jaar.
- Wenselijk om de tarieven beter af te stemmen op het soort grafbedekking als hier onderscheid in wordt gemaakt vanuit duurzaamheidsaspect.
- Er is draagvlak voor onderhoudsvrije (natuur)graven, zeker voor mensen uit het eigen dorp. Wel de vraag of het dan voldoende natuurlijk is en of de gemeente niet al achter de feiten aan loopt. Hier dan ook niet te lang meer mee wachten.
- Begraafplaats Valthe is maar de vraag of natuurgraven in het bos mogelijk is in verband met boomwortels.
- Sfeer en beleving is cruciaal bij uitgifte natuurgraven, hierin nog stappen te zetten qua promotie en voorlichting. Hierin is ook meer openheid nodig, kortom met alleen uitgifte natuurgraven mogelijk maken ben je er nog niet. Actievere voorlichting en zichtbaarheid op begraafplaatsen zelf is gewenst.
- Nog steeds is er veel behoefte aan plaatsen van kelders bij veel mensen. De leges hiervoor zijn er duur t.o.v. vergunning voor grafmonument.
- Opbouw van leges is erg complex en uitgebreid, maak dit simpeler en duidelijker.
- Hou ook rekening met bereikbaarheid materieel en werkveiligheid (ARBO) bij aanpassingen in de inrichting t.o.v. nieuwe vormen van grafuitgiftes.
- Qua grafbedekking liggen kansen om meer aan te sluiten bij lokale gebiedskenmerkende materialen (bijv. veldkeien). Dit ook vanuit oogpunt duurzaamheid.
- Wat betreft het niet voorlopen is Borger-Odoorn niet uniek. Regionaal zie je dit op grotere schaal. Wel wordt opgemerkt dat als het mis gaat je nat gaat als gemeente. Er liggen kansen om voorlopen onder te brengen bij de partij die verantwoordelijk is voor het grafdelven.
- Verruiming van begraaftijden tot in de avonduren wordt niet perse noodzakelijk geacht, verwachting is niet dat dit direct tot meer begrafenissen leidt. Wat verruiming van de tijd op zaterdag is wel wenselijk.
- Er wordt positief aangekeken tegen het aanbieden van as bestemmingen (bijv. urnengrafjes) in een groener en kleurrijk decor met bijvoorbeeld vaste planten. Dit wordt meer gewaardeerd dan grote versteende blokken en zuilen.
- Er wordt verschillend gedacht over een dierenbegraafveld op een gemeentelijke begraafplaats. Er liggen zeker kansen, wel de vraag of dit een gemeentelijke taak moet zijn.
- In de beheerverordening/nadere regels duidelijker omschrijving wat het onderhoud van graven nu betreft. Hierover vaak onduidelijkheid bij nabestaanden.
- De aanmeldingsprocedure kan nog worden verbeterd. Proces kan worden gedigitaliseerd waarmee inboeken makkelijker wordt (voorbeeld Emmen), maar ook de nabestaande/ rechthebbenden beter meegenomen kan worden in de communicatie over aan te leveren stukken. Nu is de uitvaartondernemer vaak een doorgeefluik.

Uitkomst bijeenkomst uitvaartverenigingen

Eigen rol als uitvaartvereniging

- Het werven van nieuw (bestuurs)leden blijft een aandachtspunt. Met name de vraag hoe je jonge aanwas bindt aan de uitvaartverenigingen en begraafplaatsen blijft actueel. Met een open dag is succes geboekt. Ook zijn er ervaringen dat kinderen opzeggen zodra ze 18 jaar zijn geworden.
- Op gebied van duurzaamheid zijn er bij veel aula's al mooie stappen gezet om gebouwen verder te verduurzamen richting de toekomst.
- Alle uitvaartverenigingen beschikking over een website die up-to-date is.
- De concurrentie van crematoria wordt gevoeld, bijvoorbeeld de Cereshof in Stadskanaal. Een aula in eigen dorp onderscheidt zich door de warmere sfeer/gastvrijheid en ruimere openingstijden naar behoefte.
- De uitvaartverenigingen werken samen met de firma Stout (Stadskanaal) of UGNA (Emmen) en bieden, naast een vast pakket, zodoende gereduceerde tarieven aan de leden.

Dienstverlening

- Meer keuzemogelijkheden qua looptijd bij uitgifte en verlenging van graftermijnen zijn wenselijk. Bijvoorbeeld in veelvoud van tien jaar.
- Er is draagvlak voor onderhoudsvrije (natuur)graven, zeker voor mensen uit het eigen dorp.
- Ook voor de mogelijkheid voor familiegraven of graven met een simpele duurzamere grafbedekking is steun.
- Wel speelt de nuchterheid bij een groot deel van de leden nog een rol t.a.v. duurzaamheid: als er gespaard is dan hoort er ook een 'nette' steen op.
- Verruiming van begraaftijden tot in de avonduren wordt niet perse noodzakelijk geacht. Wat verruiming van de tijd op zaterdag, zelfs met een toeslag, is wel wenselijk.
- Het is wenselijk om open plekken op velden waar geruimd is opnieuw uit te geven en mensen zodoende meer keuze vrijheid te geven t.o.v. nieuwe plekken zonder keuzevrijheid.
- Een monument voor (kleine) gedenkplaatjes bij ruiming van graven, uitgifte graven zonder monument en voor verstrooiingen wordt als meerwaarde gezien.
- Er wordt verschillend gedacht over een dierenbegraafveld op een gemeentelijke begraafplaats, een meerderheid vindt dit absoluut niet wenselijk en respectvol richting overledenen op onze begraafplaatsen en een naar idee.
- Er wordt geopperd of het ook mogelijk is om plekken te reserveren (zonder het direct kopen van een graftermijn) eventueel tegen een vergoeding. Dit is nu niet mogelijk.

Communicatie en overige

- De promotie van mogelijkheden vanuit de gemeente is beperkt en kan beter. Zeker als er meer keuzes zijn is het belangrijk om nieuwe keuzes duidelijker en breder te communiceren.
- Verkend zijn de mogelijkheden om de begraafplaats en aula meer open stellen voor initiatieven vanuit de samenleving waarbij niet alleen begraven centraal staat maar ook educatie, ontmoeten en samenzijn een plek krijgen. Iedereen staat hier open voor, maar lastig hoe dit dan verder handen en voeten te geven.
- Begaanbaarheid op de begraafplaats in Odoorn rondom graven op velden die extensief gemaaid worden laat te wensen over.
- Er wordt gevraagd of de gemeente ook beleid gaat ontwikkelen in geval van (commerciële/particuliere) aanvragen voor openen van een plek waar resomeren mogelijk is. Qua benodigde ruimte zou een Aula hiervoor mogelijk ook geschikt kunnen worden gemaakt.

Uitkomsten enquête begraafplaatsenbeleid

Antwoorden	Gemiddelde tijd	Duur
142	10:32	*Vragenlijst opengesteld van 15 januari tot 31 maart 2026*

1. Wat is uw naam?

   Antwoorden geanonimiseerd.

2. In welk dorp woont u?

142
Antwoorden

25,4 %	*2e Exloermond/1e Exloermond*
18,3 %	*Borger/Ees*
14,8 %	*Valthermond*
11,3 %	*Nieuw-Buinen/Buinerveen*
10,6 %	*Odoorn/Odoornerveen*
6,3 %	*Valthe/Klijndijk*
4,2 %	*Exloo*
7,0 %	*Overige dorpen*
2,1 %	*Onbekend*

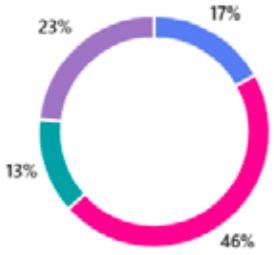
3. Wat is uw leeftijd?

0 -17 jaar	0
18 - 29 jaar	3
30 - 59 jaar	63
60 jaar en ouder	76

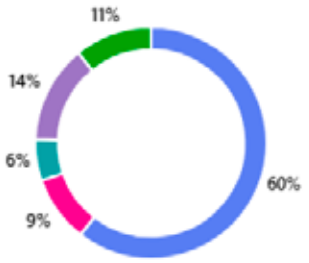
4. Bezoekt u wel eens een begraafplaats in onze gemeente?

a. Ja, hooguit één keer per jaar	24
b. Ja, een paar keer per jaar	66
c. Ja, ik kom er wekelijks	19
d. Nee, nooit	33

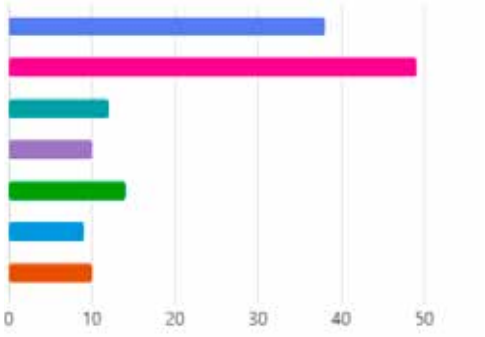
5. Wat is de reden van uw bezoek aan de begraafplaats? (meerdere antwoorden mogelijk)

a. Bezoeken rustplek van een overleden dierbare	84
b. Om in rust en stilte op een bankje te bezinnen en te genieten van de natuur	13
c. Onderdeel van mijn vaste wandelrondje	8
d. Interesse in historische graven en/of bijzondere planten en dieren	19
Andere	15

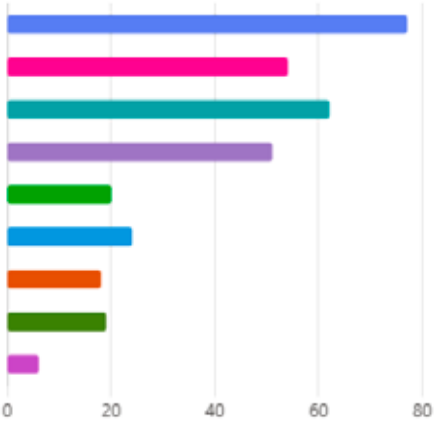
6. Heeft u zelf voorkeur voor een vorm van lijkbezorging?

a. Traditioneel begraven	38
b. Natuurlijk begraven	49
c. Cremeren en de urn op een begraafplaats bijzetten	12
d. Cremeren en de as uitstrooien op een begraafplaats	10
e. Cremeren en de urn mee naar huis nemen	14
f. Weet ik niet	9
Andere	10

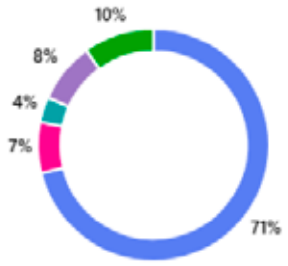
7. Wat vindt u belangrijk bij het kiezen van een begraafplaats? (meerdere antwoorden mogelijk)

a. Dichtbij eigen woonplaats	77
b. Dichtbij overleden dierbare(n)	54
c. Natuur	62
d. Rust	51
e. Geloof	20
f. Duurzaamheid	24
g. Keuzemogelijkheden	18
h. Kosten	19
Andere	6

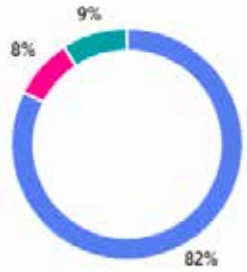
8. Onze gemeente heeft acht begraafplaatsen waar graven voor 10 of 20 jaar worden uitgegeven. Er wordt steeds minder begraven. Op kleine begraafplaatsen zijn er vaak minder dan vijf begrafenissen per jaar. Hierdoor lopen de inkomsten terug, terwijl de kosten voor onderhoud gelijk blijven. Hoe kan de gemeente hier volgens u het beste mee omgaan?

a. Alle begraafplaatsen openhouden, accepteren dat een begraafplaats als openbare ruimte geld kost en...	101
b. Enkele (kleine) begraafplaatsen sluiten, hier geen nieuwe graven uitgeven, het onderhoud versoberen...	10
c. Meerdere begraafplaatsen sluiten, één of twee grote begraafplaatsen openhouden en de overige...	5
d. Ik heb hier geen mening over	12
Andere	14

9. Natuurgraven zonder steen zijn in opkomst. Ze zijn bij leven uit te zoeken, vragen geen onderhoud of omkijken voor nabestaanden en hebben vaak een graftermijn voor onbepaalde tijd ("eeuwig"). Bij het graf kan een houten boomschijf worden neergelegd als tijdelijk gedenkmonument. Op de gemeentelijke begraafplaatsen is er ruimte om "eeuwige" natuurgraven uit te geven in bos/struweel(randen) of in bloemrijke grasvelden op lege plekken. Wat vindt u hiervan?

a. Goed idee	117
b. Slecht idee	12
c. Ik heb hier geen mening over	13

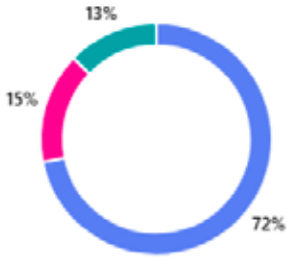
10. Op dit moment kan bij de uitgifte of het verlengen van een grafrecht gekozen worden voor een termijn van 10 of 20 jaar. Dit kan worden aangepast zodat langere termijnen van bijvoorbeeld 40, 60 of 80 jaar ook mogelijk zijn. Wat vindt u hiervan?

a. Goed idee	99
b. Slecht idee	16
c. Ik heb hier geen mening over	27

11. Op dit moment wordt door de gemeente een plek aangewezen bij de uitgifte van nieuwe graven. Zou u graag meer vrijheid willen hebben om zelf een plekje op de begraafplaats te kiezen?

a. Ja	102
b. Nee	22
c. Ik heb hier geen mening over	18

12. In onze gemeente is het mogelijk om uitvaarten te plannen op doordeweekse dagen tijdens kantooruren en op zaterdagochtend. Landelijk is verruiming van tijden tegen extra betaling een opkomende trend. Het is dan mogelijk om op zaterdagmiddag of doordeweeks in de avonduren een begrafenis te plannen. Wat vindt u hiervan?

a. Goed idee	63
b. Slecht idee	35
c. Ik heb hier geen mening over	44

13. Het planten van een gedenkboom op een begraafplaats bij de geboorte of sterfte van dierbaren is in opkomst. Een gedenkboom heeft vaak een persoonlijke en symbolische betekenis. De boom wordt geplant en onderhouden door de gemeente. Op begraafplaatsen in Nieuw-Buinen is ruimte voor het aanplanten van gedenkbomen bij de uitgifte van een natuurgraf. Op termijn verandert een leeg grafveld dan in een bos met gedenkbomen. Wat vindt u hiervan?

a. Goed idee	99
b. Slecht idee	13
c. Ik heb hier geen mening over	30

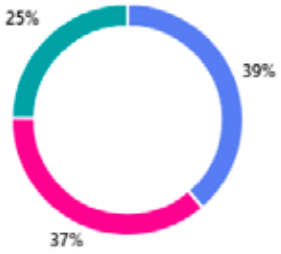
14. Voor nabestaanden is het soms fijn om iets tastbaars te hebben op een begraafplaats na het uitstrooien van as of het ruimen van een graf. Een algemene herdenkingszuil met ruimte voor kleine gedenkplaatjes biest dan uitkomst. Wat vindt u hiervan?

a. Goed idee	95
b. Slecht idee	10
c. Ik heb hier geen mening over	37

15. Een duurzame uitvaart met een minimale ecologische voetafdruk en belasting voor het milieu wordt steeds belangrijker voor veel mensen. Hoe belangrijk vindt u duurzaamheid bij een uitvaart?

a. Heel belangrijk, dit speelt een rol in de keuzes die ik maak	55
b. Niet belangrijk, dit is voor mij van ondergeschikt belang	52
c. Ik heb hier nog niet over nagedacht	35

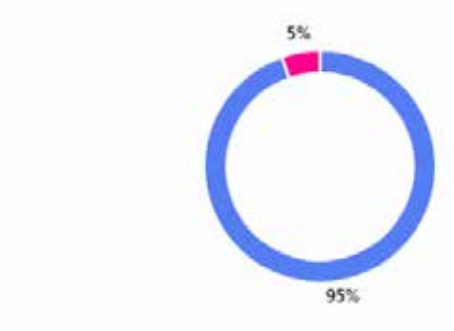
16. Heeft u wel eens informatie opgevraagd of opgezocht over de uitvaartmogelijkheden op een gemeentelijke begraafplaats?

a. Ja, via de website/telefonie van de gemeente	26
b. Ja, via een uitvaartbegeleider	6
c. Ja, op een andere manier	24
d. Nee	86

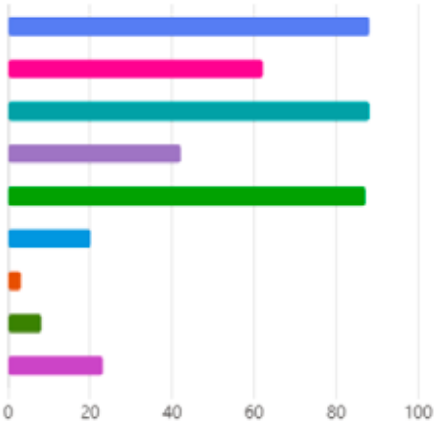
17. Zo ja, was deze informatie duidelijk voor u?

Ja	53
Nee	3

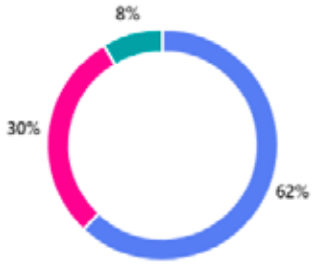
18. Wat zou u graag meer terugzien op een begraafplaats?

a. Bomen	88
b. Bloemen	62
c. Planten/struiken	88
d. Gras	42
e. Zitplekken	87
f. Kunst	20
h. Anders	3
i. Weet ik niet	8
Andere	23

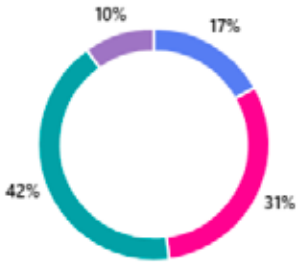
19. Gras wat minder vaak gemaaid wordt en takken die blijven liggen in een bosrand zijn belangrijk voor veel insecten, bijen, vlinders, vogels en egels. Wat vindt u ervan om in het onderhoud meer rekening te houden met de natuur als dit goed is voor de biodiversiteit?

a. Goed idee, op rustige plekken met weinig bezoekers	88
b. Slecht idee, een begraafplaats leent zich hier niet voor	42
Andere	12

20. Op de begraafplaatsen liggen meer dan 1000 oude historische graven. De graven zijn historisch omdat er bijvoorbeeld iemand begraven ligt die veel betekent heeft voor een dorpsgemeenschap of omdat de grafbedekking bestaat uit bijzondere symbolen of materialen. De graven hebben vaak geen rechthebbende meer en worden daarom niet meer onderhouden. Wat moet er volgens u gebeuren met een historisch graf als de grafbedekking in verval raakt?

a. Verwijderen, het lijkt niet netjes	24
b. Laten staan, alleen verwijderen als er gevaarlijke situaties ontstaan	44
c. Herstellen, historie moet behouden blijven en dat mag wat kosten	60
Andere	14

21. Heeft u andere suggesties of wensen die u graag terugziet in het nieuwe beleid of in het aanbod van dienstverlening op begraafplaatsen in onze gemeente?

142
Antwoorden

47,2 %	*Geen verdere suggesties of wensen*
11,3 %	*Mogelijkheid natuurbegraven*
7,7%	*Meer ruimte voor groen en natuur*
5,6 %	*Aandacht voor voldoende onderhoud*
4,9 %	*Begraven/asbestemmingen moeten betaalbaar blijven*
4,2 %	*Historie is belangrijk en moet behouden blijven*

22. Wilt u op de hoogte worden gehouden over het nieuwe begraafplaatsenbeleid?

a. Nee, ik zie het wel	58
b. Ja, graag	84

C Graven en asbestemmingen, aanbod per begraafplaats

	Odoorn	Borger	Valthe	Nieuw-Buinen 42	Nieuw-Buinen 32	2e Exloërmond	Valthermond-Oost	Valthermond-West
BEGRAVEN								
Traditionele graven	X	X	X	X	X	X	X	X
Urnengraven	X		X		X	X		X
Natuurgraven:								
In een bos(rand)		0	0			0		0
In een bloemrijke kruidenvegetatie	0				0			0
In een grasvegetatie					0		0	
Natuur urnengraven			0					
ASBESTEMMINGEN – in beheer van gemeente								
Taludnis		X			0			
Urnengraf	X	X						
Urnenmuur	X							
Urnenzuil					X			
Verstrooiplaats voor as	X	X	X		X	X	X	X
OVERIGE								
Gedenkblaadje (in een boom van cortenstaal)	X							
Herinneringsplaatje (op een zuil/rekje)	0	X	0		0	0		0
Gedenkboom (i.c.m. uitgifte natuurgraf)		0			0			
Herinneringsboom in een bos (zonder uitgifte graf)				0				

X: Al aanwezig op de begraafplaats
0: Nog te implementeren op de begraafplaats

Gemeente Borger-Odoorn